

**KAPRONCZAY KÁROLY:
HUSZÁR LAJOS (1906–1987)¹**

**Digitalizálták a Magyar Tudománytörténeti Intézet munkatársai, Gazda István
vezetésével, közreműködött: Szállási Árpád**

(...) Nyárádszeredán született 1906. január 29-én, Erdélyben végezte iskoláit, majd a budapesti egyetem hallgatója lett. A történelem-földrajz szakos hallgató az alapvizsgák letétele után már feladta tanárjelöltségét, művészettörténelemmel foglalkozott és ezen belül is elsősorban numizmatikával. Bölcsészdoktorátusát is e tárgykörből szerezte. Az egyetem elvégzése után, 1928-ban a Nemzeti Múzeum tisztviselője lett és maradt nyugdíjazásáig, 1968-ig. Tudományos tisztviselői pályán nemcsak az Éremtár vezetője lett, hanem a második világháborút követően – leváltásáig – a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója volt. Általános numizmatikai tevékenységéről már számos visszaemlékezés szólt, tucatnyi alapvető könyve, ötszáznál több tanulmánya, kritikája és leletfeldolgozása alapozta meg nemzetközi tekintélyét. Munkái alapvetésnek számítanak, így nem véletlen, hogy 1933-tól több évtizedig szerkesztője volt a Magyar Numizmatikai Közleményeknek, vezető egyénisége a Magyar Numizmatikai Társulatnak.

Szakirodalmi tevékenységében kiemelkedő műként tartjuk számon Procopius Bélával írott és összeállított nagy munkáját a magyar érem és plakettművészetről (1932),² amely egyben a „*medicina in nummis*” tárgykörének is alapműve. Egyik legfontosabb műveként tartják számon a budai pénzverés középkori történetéről írt monográfiáját.³ Érdeklődését jelzi, hogy amikor Szent-Györgyi Albert Nobel-díjának – felajánlása következtében – külföldre kerülésére került volna sor, mindent elkövetett annak visszatartására. Így került – megfelelő támogatás révén – az egyetlen hazai eredményen alapuló Nobel-díj a Nemzeti Múzeum éremtárába. Huszár Lajos szorgalmazta azt is, hogy Faludi Géza nemzetközi hírnév orvosi éremgyűjteménye 1952-ben hazai közgyűjteménybe kerüljön,⁴ előbb az Országos Orvostörténeti Könyvtárba, majd megalakulása (1964) után a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumba. Ez az éremgyűjtemény később kiegészült Faludi Gézának az Orvostudományi Karnak korábban eladott (1935) anyagával, újabb vásárlásokkal és végül Varannai Gyula éremgyűjteményével.

Így természetesen merült fel Huszár Lajos felkérése a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum éremgyűjteményének feldolgozására és tudós kezelésére már 1965-ben, majd nyugdíjazása után (1968-ban) mintegy „főállásban” tudományos tanácsadóként. Bár átfogó nagy numizmatikai munkássága mellett az orvosi numizmatika csak másodlagos szakterülete lehetett, de mégis maradandó értéke az orvostörténelemnek. Nemcsak a világhírű gyűjtemény feldolgozásával, ismertetésével, amely mennyiségileg már túlszárnyalta a híres Brettauer és a bostoni Storer-gyűjteményt, hanem szervező és irodalmi munkásságával egyaránt.

¹ Forrás: K. K. [Kapronczay Károly]: Huszár Lajos (1906–1987). = Orvostörténeti Közlemények 117–120 (1987) p. 359. (– *a szerk. kiegészítéseivel*)

² Huszár Lajos – Procopius Béla: Die Medaillen- und Plakettenkunst in Ungarn. Bp., 1932. 503 p.

³ Huszár Lajos: A budai pénzverés története a középkorban. Bp., 1958. 231 p., XIII t. (Budapest várostörténeti monográfiái XX.)

⁴ Ehhez kapcsolódik Faludi fontos műve is: Faludi, Géza: Medicina in nummis. Bp., 1929. 75 p.

Nincs módunkban felsorolni valamennyi előadását, írását e helyen. De az Orvostörténeti Közlemények hasábjain jelentek meg magyarul és idegen nyelven a közleményei, többek között Johann Henis emlékéremről (1971),⁵ a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban őrzött brit érmekről (1972), a gyógyszerészeti vonatkozású érmekről (1974),⁶ Balassa János viaszarcképéről (1975),⁷ valamint egy értékes katonaoorvosi kitüntetésről (1983)⁸ és Sambucus numizmatikai tevékenységéről.⁹ De több könyve is napvilágot látott – társszerzőként – a magyar orvosi érmek teljességre törekvő katalógusa,¹⁰ majd egy válogatás a Semmelweis Múzeum legszebb érmeiből (1979),¹¹ s jelentős összeállítása a magyar pénzérmékről.¹² Összeállította a régi magyar emlékérmek katalógusa a legrégibb időktől 1850-ig,¹³ s külön tanulmányban a Tudományegyetem érememlékeit,¹⁴ s egyebek mellett külön is elemezte Toldy Ferenc és felesége kőbefaragott arcképét.¹⁵

Huszár Lajos életútjának ez utolsó két évtizede alatt szerezte meg a tudományok doktora fokozatot, kapta meg az egyetemi tanári címet. A Magyar Orvostörténelmi Társaság Wessprémi István Emlékéremmel, az Elnöki Tanács pedig Munka Érdemrend arany fokozatával tüntette ki (1980). De ezen túlmenően számos nemzetközi kongresszus, a Magyar Numizmatikai Társulat volt sikereinek és elismerésének színhelye. Rádóczy Gyula rendezte sajtó alá a postumus kiadványként megjelent kötetét 'Az Erdélyi fejedelemség pénzverése' címmel.¹⁶

E gazdag életút, maradandó életmű jelzi, hogy a megpróbáltatások és igazságtalanságok után is van beteljesülés, amit mind elért e rendkívüli tudású, szerény kutató, aki magával hozta a Székelyföldről igazi karakterét, kálvinista etikáját és hivalkodás nélküli magyarságát.

1987. december 22-én hunyt el Huszár Lajos professzor, a magyar numizmatika nemzetközi hírű kutatója, így már nem érhetette meg, hogy egykori tanulmányát (1938) Szent István pénzeiről reprintben kötetben olvashassa.¹⁷

⁵ Huszár Lajos: Johann Henis emlékérmé. = Orvostörténeti Közlemények 60–61 (1971) pp. 337–338.

⁶ Huszár Lajos: Gyógyszerészeti vonatkozású érmek a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban. = Orvostörténeti Közlemények 71–72 (1974) pp. 173–190.

⁷ Huszár Lajos: Balassa János viaszarcképe. = Orvostörténeti Közlemények 73–74 (1974) pp. 245–248.

⁸ Huszár Lajos: Egy katonaoorvos kitüntetése 1859-ben. = Orvostörténeti Közlemények 101 (1983) pp. 67–70.

⁹ Huszár Lajos: Zsámboky János numizmatikai tevékenysége. = Orvostörténeti Közlemények 109–112 (1985) pp. 211–215.

¹⁰ Huszár Lajos: Medicina in nummis. Hungarian coins and medals related to medicine. Társszerző: Varannai Gyula. Bp., 1977. 216 p., CIV t.

¹¹ Huszár Lajos: Medicina in nummis. From the numismatic collection of the Semmelweis Museum for the history of medicine. Társszerző: Antall József. Bp., 1979. 24 p., 150 t.

¹² Huszár Lajos: Münzkatalog Ungarn. Von 1000 bis heute. Bp., 1979. 365 p.

¹³ Huszár Lajos: A régi magyar emlékérmek katalógusa a legrégibb időktől 1850-ig. Bp., 1972. 65 p., 16 t.

¹⁴ Huszár Lajos: A budapesti kir. magyar Pázmány Péter tudományegyetem háromszáz évének érememlékei. = Numizmatikai Közlöny, 1929–30. pp. 56–64.

¹⁵ Huszár Lajos: Toldy Ferenc és neje kőbefaragott arcképe. = Magyar Művészet, 1938. pp. 16–18.

¹⁶ Huszár Lajos: Az Erdélyi fejedelemség pénzverése. (Sajtó alá rend.: Rádóczy Gyula). Bp., 1995. 231 p.

¹⁷ Huszár Lajos: Szent István pénzei. In: Emlékkönyv Szent István király halálának kilencszázadik évfordulóján. Bp., 1988. pp. 427–456. (Reprint)